

нові аналізу історичних даних із застосуванням сучасних математичних методів, коли такий аналіз дає змогу вибрати значущі поля для анкети позичальника й інші показники. Другий – це експертний скоринг, коли, наприклад, фахівець задає правила оцінювання кредитоспроможності, і програма автоматизує цей алгоритм без застосування яких-небудь статистичних методів аналізу історичних даних. Сьогодні саме другий варіант найчастіше використовують не тільки в середніх і малих банках, але і в багатьох великих. Проте за останні роки помітно активізувався попит і на перший варіант, оскільки з'явилися невеликі, але все-таки значущі обсяги кредитних історій на деяких ринках [6].

Застосування скорингу має низку переваг: він дає змогу збільшити кредитний портфель внаслідок зменшення кількості необґрунтованих відмов за кредитними заявками, зменшити рівень неповернень, прискорити процедуру та підвищити точність оцінки позичальника, створити централізовану базу даних позичальників банку, зменшити резерви на можливі втрати за кредитними зобов'язаннями, швидко та якісно проаналізувати динаміку змін кредитного рахунку індивідуального позичальника та портфеля загалом [9].

Комерційному банку необхідно звернути увагу на основні проблеми, які виникають у впровадженні системи скорингу. Зокрема, це необхідність відповідного програмного забезпечення, що зумовлює додаткові витрати; створення інтегрованої інформаційної бази, достатньої для прийняття рішень щодо надання кредитних продуктів тощо. Кредитний спеціаліст, якщо він не працює проводячи оцінку потенційного позичальника, орієнтується на свій досвід, інтуїцію і відповідні внутрішні інструкції банку тощо. Натомість система кредитного скорингу є автоматизованою математичною моделлю, котра не може замінити працівника, а лише стати для нього ефективним інструментом для роботи.

Висновки. На сьогодні в банківському секторі України є можливість застосування різноманітних вітчизняних і зарубіжних систем, методів та заходів управління ризиками. Оскільки основну частину активів комерційних банків займає кредитний портфель, саме на кредитних ризиках варто акцентувати увагу. Невеликі банки в основному користуються методами резервування, лімітування та диверсифікації для мінімізації кредитних ризиків. Натомість великі банки мають змогу впроваджувати новітні системи, на зразок кредитного скорингу.

Застосування систем кредитного скорингу дає змогу своєчасно і послідовно використовувати всі можливості для розвитку і водночас утримувати ризики на оптимальному і керованому рівнях.

Література

1. Гладков О. Иностранная волна / О. Гладков // Гвардия 500, 2006. – С. 46.
2. Дзюблук О.В. Банківські операції : підручник / О.В. Дзюблук, Н.Д. Галапул, Я.І. Чайковський, І.С. Кравчук та ін. / за ред. д-ра екон. наук, проф. О.В. Дзюблука. – Тернопіль : Вид-во "Економічна думка", 2009. – 696 с.
3. Криклій О.А. Управління кредитним ризиком банку : монографія / О.А. Криклій, Н.Г. Маслак. – Суми : Вид-во ДВНЗ "УАБС НБУ", 2008. – 86 с.
4. Мілай А.О. Кредитно-розрахункові операції : навч. посібн. / А.О. Мілай. – К. : Вид-во МАУП, 2004. – 204 с.

5. Волик Н.Г. Скоринг як експертний метод оцінювання кредитного ризику комерційного банку при споживчому кредитуванні / Н.Г. Волик // Вісник Запорізького національного університету. – Сер.: Економічні науки. – Запоріжжя : Вид-во ЗНУ, 2008. – № 1. – С. 40-44.

6. Юринєць Р.В. Економетрична модель оцінювання кредитного позичальника відповідно до експертної оцінки / Р.В. Юринєць // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.5. – С. 254.

7. Потійко Ю. Теорія і практика управління різними видами ризиків у комерційних банках / Ю. Потійко // Вісник Національного банку України. – 2004. – № 4. – С. 58-62.

8. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент у банку : підручник / Л.О. Примостка. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. – К. : Вид-во КНЕУ, 2004. – 468 с.

9. Пищулин А. Система кредитного скоринга как конкурентное преимущество для ритейл-банкинга / А. Пищулин // Финансовый директор. – 2008. – № 8. – С. 72.

10. Чехова І.В. Управління ризиками в банківській діяльності / І.В. Чехова // Держава та регіони. – Сер.: Економіка та підприємництво. – 2006. – № 6. – С. 312-314.

Червинская О.С., Кутник И.И. Управление рисками в банковской деятельности

Рассмотрена сущность и классификация рисков, присущих банковской деятельности; определены основные методы управления кредитным риском; предложена система комплексного управления кредитным риском коммерческого банка и внедрение современных систем скоринга.

Ключевые слова: кредитный риск, лимитирование, диверсификация, резервирование, скоринг.

Chervinskaya O.S., Kutnyk I.I. Risk management in banking

The article describes the nature and classification of risks in banking, defines the main methods of credit risk management and offers a comprehensive system of credit risk of commercial bank and implementation of newscoring system.

Keywords: credit risk, limitation, diversification, redundancy, scoring.

УДК 332.146.2

Аспір. Г.В. Іванченко – Львівська КА

КЛАСТЕРНІ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ЯК ЕФЕКТИВНА ФОРМА ЕКОНОМІЧНОГО УСТРОЮ РЕГІОНУ

Обґрунтовано необхідність і доцільність розвитку економіки регіону на основі побудови кластерних моделей. Зокрема, проаналізовано можливості, які з'являються внаслідок використання кластерів як форми співпраці підприємств та організацій регіону.

Ключові слова: кластери, кластерні моделі, розвиток економіки регіону.

Вступ. Процеси децентралізації та надання економічної свободи регіонам вимагають застосування новітніх технологій у процесі побудови регіональних економічних систем. Аналіз світового досвіду показує, що одним з ефективних інструментів побудови економіки регіону є застосування кластерних технологій, що дає змогу сформулювати так звані точки зростання та максимально ефективно використовувати наявний у регіоні потенціал. Тому проблема формування кластерних моделей економічного розвитку регіону є актуальною та своєчасною.

Метою дослідження є обґрунтування ефективності та необхідності економічного устрою регіону на основі побудови кластерних моделей розвитку.

Основна частина. Трансформація регіональної економіки у напрямі побудови кластерних моделей розвитку – процес тривалий, складний і різноманітний, що потребує постійної уваги і корекції. Розроблення концепції, що

дає змогу цей процес збалансувати і стабілізувати з метою підвищення людського потенціалу регіонів, можлива на основі оптимального використання наявних соціально-економічних чинників.

Треба враховувати, що єдиної універсальної моделі економічного устрою для всіх регіонів бути не може. Пліуралізм варіантів таких моделей детермінується впливом на парадигму суспільного устрою неекономічних чинників: соціальних, психологічних, етнонаціональних, релігійних, культурних та ін. Якщо для сучасних технічних моделей характерні тенденції глобалізму й універсалізму, то реальні соціокультурні процеси регіонів специфічні й унікальні.

Роздержавлення та приватизація в Україні спричинили розрив науково-дослідних, економічних та виробничо-технологічних зв'язків, породили різноманітність форм власності, що сукупно, за умов становлення ринкових відносин, потребує використання світового досвіду з практики створення територіальних виробничих і послугових об'єднань, які отримали назву кластер [2]. Кластери як інтегровані утворення підприємств, фірм, організацій, установ, діяльність яких знаходиться в одній сфері бізнесу, є глобальним явищем. Вони існують у розвинених країнах, у країнах, що розвиваються, та у країнах з перехідною економікою. Досвід зарубіжних країн світу свідчить, що кластери сприяють регіональному розвитку. Зокрема, використання кластерів як форми співпраці підприємств та організацій регіону дасть змогу:

1. Підвищити ефективність формування та використання виробничого потенціалу внаслідок:
 - прискореного оновлення основних засобів;
 - розвитку нових видів діяльності, які збільшують можливості кластера;
 - підвищення продуктивності за допомогою прискорення інновацій в технологічній та організаційній сферах;
 - зниження вартості послуг, здійснюваних між партнерами.
2. Підвищити ефективність формування та використання торговельного потенціалу внаслідок:
 - стабільності зв'язків між учасниками кластера, що підвищує конкурентоспроможність продукції та об'єктивно полегшує вихід вітчизняних товаровиробників на внутрішні та зовнішні ринки збуту своєї продукції;
 - формування експортних ніш на світовому ринку;
 - створення нових видів продукції;
 - гнучкого пристосування до змінних умов ринкового попиту.
3. Підвищити ефективність формування та використання людського потенціалу внаслідок:
 - створення додаткових можливостей для підготовки нових кваліфікованих робітників та підвищення кваліфікації вже працюючих;
 - виникнення нових робочих місць, зокрема для фахівців з управління кластерами;
 - можливості перерозподілу кваліфікованих кадрів між учасниками кластерного об'єднання;
 - входження до складу будь-якого кластеру соціальної інфраструктури, однією з функцій якої є обслуговування робітників-членів кластеру, що значно підвищує якість їх життя і відповідно продуктивність праці.
4. Підвищити ефективність формування та використання інноваційного потенціалу внаслідок:

- включення до складу кластера науково-дослідних лабораторій, інноваційних установ, університетів, науково-дослідних інститутів;
 - підтримки наукових розробок у середині кластера;
 - стимулювання зв'язку "економіка – наука – продукція";
 - можливості обміну "ноу-хау" та технологічними розробками між членами кластера;
 - отримання додаткових коштів для інвестування в різноманітні науково-технологічні проекти.
5. Підвищити ефективність формування та використання інвестиційного потенціалу внаслідок:
- підвищення можливості протистояти впливу зовнішніх факторів і зниження ризиків для вітчизняних та іноземних інвесторів;
 - отримання доступу до участі в інвестиційних програмах уряду;
 - можливості входження кластера до глобальної мережі ТНК, здатних забезпечити приплив іноземних інвестицій у структурну перебудову виробництва;
 - створення іміджу довготривалого та ефективного об'єднання привабливого для вітчизняних та іноземних інвесторів.

Тому в основу методології побудови моделей інтеграції інноваційних структур у економіку регіонів пропонуємо покласти кластерні моделі. Кластерні моделі стали сьогодні ефективною організаційною формою інтеграції суб'єктів господарювання за географічною ознакою з метою об'єднання зусиль у певній сфері діяльності для отримання синергетичного ефекту, конкурентних переваг, активізації економічного та інноваційного розвитку [1, 3].

Спроби створення кластерів мають базуватися на соціально-економічних ресурсах регіону, що сприяють співпраці фірм. У такому разі кластери утворюються з асоціацій – проміжної форми об'єднання приватних підприємств. Потенціал кластерної організації галузі промисловості щодо сприяння зростанню виробництва і посиленню ролі малого та середнього бізнесу потрібно враховувати в державній економічній політиці.

Поняття "кластер" бере початок від висунутої американським економістом М. Портером концепції кластерної моделі господарства. "Кластер – це група близьких, географічно взаємозв'язаних компаній та співпрацюючих з ними організацій, які спільно діють у певному виді бізнесу" та "характеризуються спільністю напрямів діяльності та взаємодоповненням однією іншою" [4, с. 59]. Тобто за своєю сутністю кластер – це територіально-господарське взаємозумовлене об'єднання базових, суміжних, допоміжних та обслуговуючих підприємств [6]. Внаслідок науково обгрунтованого підходу до об'єднання підприємств, організацій та установ, відповідно до природних, соціально-економічних умов регіону, з його транспортним, економіко-географічним положенням, досягається певний економічний ефект.

Найбільш живими визначеннями кластерів, кожне з яких підкреслює основну рису їх функціонування, можна вважати [5]:

- регіонально обмежені форми економічної активності всередині споріднених секторів, які зазвичай прив'язані до певних наукових установ (науково-дослідних інститутів, університетів тощо);
- досить вузько визначені сектори, у яких суміжні етапи виробничого процесу утворюють ядро кластера (наприклад ланцюг "постачальник – виробник –

збутовик – клієнт"). До цієї ж категорії потрапляють і мережі, що формуються навколо головних підприємств (фірм);

- галузі економіки, визначені на високому рівні агрегації або сукупності секторів на ще вищому рівні агрегації.

Мета створення кластерів полягає у забезпеченні економічного розвитку та підвищенні конкурентоспроможності продукції чи послуг його членів на ринках. Для створення кластерів необхідно здійснити комплекс економіко-правових та гуманітарних заходів, забезпечивши при цьому певні базові умови регіонального розвитку. Процес утворення кластерів передбачає різні напрями зв'язків, а саме [7, 8]:

- нові виробники, що приходять з інших галузей, прискорюють свій розвиток, стимулюючи науково-дослідні роботи та забезпечуючи необхідні кошти для впровадження нових стратегій;
- відбувається вільний обмін інформацією та швидке поширення нововведень каналами постачальників чи споживачів, які мають контакти з іншими конкурентними підприємствами (фірмами);
- взаємозв'язки всередині кластера, часто абсолютно несподівані, зумовлюють появу нових напрямів у конкуренції, які породжують цілком нові можливості;
- оптимізуються транспортні зв'язки і зменшуються транспортні витрати;
- раціоналізується рух ресурсних, процесних та продуктових матеріальних потоків;
- людські ресурси та ідеї утворюють нові комбінації;
- створюються оптимальні умови для поєднання галузевого планування і управління з територіальним.

Для подальшого розвитку кластерів розробляють стратегії, які, по суті, мають доповнювати одна одну. Тобто ці стратегії спрямовані на підвищення використання знань в існуючих кластерах та на створення нових мереж співпраці усередині них. Як правило, центром кластера стають кілька потужних підприємств (фірм), при цьому між ними зберігаються конкурентні відносини. Ефективна спеціалізація виробництва кластера дає можливість залучення до необхідної співпраці малого та середнього підприємництва.

Відомо, що найбільш конкурентоспроможні транснаціональні компанії зазвичай не розкидані безсистемно по різних країнах, а мають тенденцію концентруватися в одній країні, а іноді і в одному регіоні. Це пояснюється тим, що одна або кілька фірм, досягаючи результату своєї діяльності, який дає можливість впливати на світовий ринок, поширюють свій позитивний вплив на своє найближче оточення: постачальників, споживачів і конкурентів. У свою чергу, успіхи оточення позитивно впливають на подальше зростання конкурентоспроможності даної компанії [9, с. 33].

Сьогодні кластерний підхід застосовується [Ільчук]:

- як основа стимулювання інноваційної діяльності;
- під час аналізу конкурентоспроможності держави, регіону, галузі;
- як основа загальнодержавної промислової політики;
- під час розроблення програм регіонального розвитку;
- як основа взаємодії усіх форм підприємництва.

В Україні концепцію галузевих кластерів почали застосовувати на практиці у 1998 р. Проте у процесі її впровадження виникли проблеми щодо поширення концептуальних економічних і методичних знань про кластери, їх

організацію та підтримку. У 2005 р. почалось активне впровадження кластерів у таких чотирьох областях [3]: Хмельницькій (швейний, будівельний, харчовий, туристичний кластери, кластер зеленого туризму); Івано-Франківській (туристичний кластер, кластер виробників декоративного текстилю); Черкаській (кластер перевізників); Житомирській (кластер каменедобування та каменеоброблення).

У нашій країні є багато істотних недоліків, які не просто заважають впровадженню новітніх стратегій розвитку регіонів, але й роблять це фактично неможливим. До таких недоліків можна віднести недосконалість законодавчої бази, показники сплати податків та перерозподіл бюджету. Окрім цього, помилковою є позиція органів влади щодо необхідності інвестування тільки в деякі основні галузі промисловості, які можуть стати двигунами капіталовкладень з боку зарубіжних інвесторів, і надалі це приведе до зростання внутрішнього валового продукту та забезпечить розвиток регіонів. Європейський досвід у сфері регіонального розвитку вже давно спростував таку позицію як неправильну [3, с. 481].

Можливість реалізації процесів регіонального розвитку не залежить безпосередньо від інституційної та адміністративно-територіальної організації. Такий розвиток може бути забезпечений із застосуванням простих принципів і методів за умов роботи всіх систем – від централізованих до децентралізованих. Розроблення концепції галузевих кластерів в Україні спрямована на подальший регіональний розвиток, підвищення конкурентоспроможності регіонів як основи їх динамічного розвитку та усунення значних міжрегіональних диспропорцій. Впровадження методологічних підходів кластерної моделі регіонального розвитку, які будуються на основі конкурентоспроможності галузей (секторів), сприятиме підвищенню рівня та якості життя населення, подоланню бідності та безробіття, стабільному економічному зростанню галузей економіки, прискоренню і проведенню системних реформ у регіонах.

Оскільки перед нами стоїть завдання інтегрувати інноваційні структури в економіку регіонів, то у цьому випадку найбільш придатним можна вважати агломеративний метод побудови кластерів [Пилипенко], згідно з яким проводиться послідовне об'єднання суб'єктів господарювання у кластери, формування дерева кластерів і таким чином може здійснюватись побудова моделей регіональних економічних систем та формування різних регіональних утворень, наприклад регіональних рекреаційних інноваційних систем – складових національної рекреаційної інноваційної системи.

Ефективне використання рекреаційних ресурсів України шляхом формування національної рекреаційної інноваційної системи, як мережі рекреаційних інноваційних структур на зразок рекропарків, рекрополісів та курортотолісів, через створення їх у Карпатській, Кримській, Північно-Причорноморській, Поліській, Приазовській та інших рекреаційних зонах України, можливе лише при збалансованому розвитку всієї інфраструктури рекреаційних зон. На багатих рекреаційними ресурсами регіонах України мають місце густо заселені території, на яких розміщується декілька близько розташованих міст та інших населених пунктів. Вони утворюють агломерації. Прикладом може слугувати Південний берег Криму, Прикарпаття, Закарпат-

тя, Приазов'я, Північне Причорномор'я та ін. території. Актуальною тут стає проблема інтеграції рекреаційних інноваційних структур у економіку регіональних агломерацій.

Висновки. Досвід зарубіжних країн світу свідчить, що кластери сприяють регіональному розвитку. Зокрема, використання кластерів як форми співпраці підприємств та організацій регіону дасть змогу підвищити ефективність формування та використання виробничого, торговельного, людського, інноваційного та інвестиційного потенціалів регіону.

Забезпечення регіонального розвитку на основі побудови кластерних моделей сприятиме підвищенню рівня та якості життя населення, подоланню бідності та безробіття, стабільному економічному зростанню галузей економіки, прискоренню і проведенню системних реформ у регіонах.

Література

1. Бойко М. Кластери як інноваційна форма економічного розвитку регіонів / М. Бойко // Вісник Київського національного торгово-економічного Університету. – 2008. – № 2. – С. 7-15.
2. Огородник І.В. Розвиток і розміщення нових локальних мережеских територіально-виробничих систем-кластерів / І.В. Огородник // Формування ринкових відносин в Україні : зб. наук. праць. – К. : Вид-во "Либідь", 2004. – Вип. 2 (33). – С. 53-59.
3. Пилипенко І.В. Новая геоэкономическая модель развития страны: повышение конкурентоспособности с помощью развития кластеров и промышленных районов / И.В. Пилипенко // Безопасность Евразии. – 2003. – № 3. – С. 580-604.
4. Портер М. Конкурентное преимущество наций : пер. с англ. / М. Портер. – М. : Изд. дом "Вильямс", 2005. – 608 с.
5. Щеглюк С.Д. Кластери і територіально-виробничі комплекси: конвергенційні та біфуркаційні аспекти розвитку / С.Д. Щеглюк // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. – Сер.: Механізми управління ефективністю інновацій у регіоні. – Львів, 2005. – Вип. 1 (51). – С. 323-332.
6. Cooke P. (1992): Regional innovation systems: Competitive regulation in the New Europe. Geoforum 23. – Pp. 365-382.
7. Enright M. Regional Clusters and Economic Development: A Research Agenda / M. Enright; in U. Staber, N. Schaefer and B. Sharma, (Eds.) // Business Networks: Prospects for Regional Development. – Berlin : Walter de. – Pp. 165-182.
8. Feser E.J. Old and New Theories of Industry Clusters / E.J. Feser // in Steiner, M. (1998) (Ed.) "Clusters and Regional Specialisation: On Geography, Technology and Networks". – London, 1998. – Pp. 425-432.
9. Rosenfeld S.A. Bringing Business Clusters into the Mainstream of Economic Development / S.A. Rosenfeld // European Planning Studies. – 1997. – Vol. 5, № 1.

Иванченко Г.В. Кластерные модели развития как эффективная форма экономического уклада региона

Обоснована необходимость и целесообразность развития экономики региона на основе построения кластерных моделей. В частности, проанализированы возможности, которые появляются в результате использования кластеров как формы сотрудничества предприятий и организаций региона.

Ключевые слова: кластеры, кластерные модели, развитие экономики региона.

Ivanchenko G.V. Cluster models of development as an effective shape of economic organization of region

The necessity and appropriateness of economic development of region that is based on clusters models have been proved. In particular, possibilities which appear in consequence of using of clusters as the shape of business cooperation and region system organization have been analyzed.

Keywords: clusters, clusters models, economic development of region.

УДК 658.6/8:331.582 + 658.5

Ст. викл. О.О. Ільчук, канд. екон. наук;
магістрант Н.Р. Тимошенко – Львівська КА

ОСОБЛИВОСТІ РЕІНЖИНІРИНГУ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Досліджено процес реінжинірингу персоналу торговельного підприємства в сучасних умовах господарювання. Розглянуто особливості впровадження реінжинірингу персоналу порівняно з іншими новітніми системами покращення показників діяльності підприємства.

Ключові слова: реінжиніринг, персонал, трудові ресурси, мотивація, управління підприємством, управління персоналом.

Постановка проблеми. Одна з новітніх концепцій розвитку процесу орієнтованого управління базується на формуванні системи реінжинірингу бізнес-процесів (РЕП), яка була створена у 90-х роках ХХ ст. На сьогодні цей підхід широко використовують провідні компанії світу і є одним із найбільш актуальних тем наукових досліджень.

Здійснюючи проект реінжинірингу у сучасних підприємствах, одну із найбільш визначальних ролей відіграє персонал, а тому актуальність питання щодо особливостей застосування реінжинірингу трудового потенціалу є беззаперечною. Так, проблеми реінжинірингу підприємства та його трудового потенціалу досліджували: В. Дем'яненко, В. Міщенко, І. Малукова, В. Крикун, В. Рибальченко. Фундаментальними дослідженнями у сфері реінжинірингу залишаються роботи зарубіжних вчених Пола Алєнна, А.В. Тютюнника, Ника Оболенски.

Постановка завдання. Метою роботи є дослідження основних особливостей процесу реінжинірингу трудового потенціалу підприємства в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Найважливішим елементом продуктивних сил і головним джерелом розвитку економіки є люди; їх майстерність, освіта, підготовка, мотивація діяльності. Існує неперерісна залежність конкурентоспроможності економіки, рівня добробуту населення від якості трудового потенціалу персоналу підприємства, організації. На рівні окремого підприємства важливу роль в організації усієї господарської діяльності відіграє персонал підприємства, який своєю чергою, як і інші складники процесу господарської діяльності, потребує оновлення та удосконалення, що можна досягти за допомогою реінжинірингу.

Сутність реінжинірингу господарської діяльності полягає насамперед у докорінній перебудові способу ведення господарської діяльності суб'єкта господарювання. Внаслідок успішно проведеного реінжинірингу підприємство досягає істотного, стрибкоподібного зростання ефективності (у десятки й сотні разів). Тому реінжиніринг ставлять в один ряд з таким фундаментальним відкриттям у сфері організації й управління виробництвом як принцип поділу праці, що сприяло сторазовому й більше зростанню її продуктивності. Однак реінжиніринг спрямований на перегляд постулатів щодо ефективності вузької спеціалізації й обумовленої нею розмитості відповідальності у виробництві та в управлінні.